

Monahul Moise Aghioritul

Omorârea patimilor

*

Monahismul ortodox

Traducere din neogreacă și note de
Monahia Parascheva Enache

Editare științifică și prefață de
Arhim. Nathanael Neacșu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2023

Cuprins

<i>Prefață</i>	7
----------------------	---

Omorârea patimilor

Patologia și omorârea patimilor	9
Cultivarea inimii	29
Descoperirea lui Dumnezeu în viața noastră	47
Dobândirea Duhului Sfânt	67
Ieșiri din criza duhovnicească actuală	86

Monahismul ortodox

Privire sinoptică asupra istoriei, valorii și contribuției lui	107
1. Începuturile precreștine ale monahismului	112
2. Monahismul ortodox evanghelic	115
3. Cele dintâi chinovii și dezvoltarea lor	121
4. Comuniunea dragostei	135
5. Canoanele monahale și reguli de bază	140

6. Neagonisire, feciorie, ascultare	145
7. Nevoița	155
8. Pacea virtuților	160
9. Tulburarea patimilor	164
10. Suișuri dumnezeiești	166
Epilog	173

Prefață

Cititorii interesați de spiritualitatea athonită pot regăsi în paginile acestui volum un veritabil breviar de cultură duhovnicească și monahală, o experiență creștină deplină, marcată de înnoirea vieții în duh, predată nouă de unul dintre cei mai de seamă viețuitori contemporani din Sfântul Munte Athos, monahul Moise Aghioritul. Deși cunoscut mai puțin creștinilor și monahilor români, cuviosul Moise Aghioritul a intrat deja în conștiința creștinilor eleni din ultima jumătate de veac ca un adevărat *Apostol al Cuvântului*, un far și sprijin călăuzitor în confuzia spirituală a lumii în care trăim.

Redactată în general în urma unor omilii și sinaxe duhovnicești, lucrarea propusă cu titlul „Omorârea patimilor. Monahismul ortodox” pare a fi în conținutul ei mai degrabă povestea sau narațiunea unui Părinte experimentat față de fiii săi duhovnicești cu privire la temeiurile vieții celei după Dumnezeu. Este o expunere simplă, dar de forță, referitoare la patimi și virtuți în prima ei parte, iar în cea de-a doua la viețuirea monahală și importanța ei astăzi. Abundă detaliile referitoare la fenomenologia spirituală, la modul în care se poate realiza despățimirea sau „omorârea patimilor”, dar și la cum

se poate înțelege și trăi viața monahală în context actual. De altfel, acesta este și marele dar al Părintelui Moise, aducerea la zi a luptei și experienței creștine în general și monahale în special. Avem de-a face, așadar, cu un testament cu însemnătate și putere de tradiție sfântă. Este mai mult expresia unei moșteniri, decât a unei lucrări cu caracter informativ, intelectual-științific.

Despre Părintele Moise este bine de știut faptul că s-a născut în Athena în anul 1952 și a petrecut peste treizeci și cinci de ani în Sfântul Munte Athos. În anul 1974 a intrat ca frate începător în obștea Mănăstirii *Simonospetra* din Sfântul Munte Athos. S-a stabilit în anul 1985, cu binecuvântarea starețului său, Părintele Emilianos Simonopetritul, la Chilia *Sfântul Ioan Hrisostom* a Sfintei Mănăstiri *Cutlumuș*. A fost pentru mai mult timp secretar principal al *Sfintei Chinotite* a Sfântului Munte și Egumen (*dikaïos*) al Schitului *Sfântul Pantelimon* al Sfintei Mănăstiri *Cutlumuș*. A fost redactor principal al revistei athonite „Protaton” și autorul a 33 de cărți și a numeroase articole și conferințe. La 1 iunie 2014, după o lungă suferință, și-a încheiat „lupta cea bună a credinței” (I Tim. 6, 12) și și-a predat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

Având în vedere cele de mai sus, nădăjduim ca lectura scrierii de față, pe de o parte, și împărtășirea din tainele vieții în Iisus Hristos predate nouă de Părintele Moise Aghioritul, pe de altă parte, să fie „spre desăvârșirea sfinților, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos” (Ef. 4, 12).

Arhim. Nathanael Neacșu

Omorârea patimilor

Patologia și omorârea patimilor

Cuvântul nostru va aborda tema patimilor. Acesta este un subiect care ar trebui să ne preocupe permanent. Vom încerca să vorbim simplu, pentru ca îndeobște să fim ajutați să începem a lucra cu știință și pricepere pentru dezrădăcinarea lor și pentru sădirea în inima noastră a virtuților. Aceasta este lucrarea de căpătâi a oricărei osteneli a credincioșilor: preschimbarea patimilor potrivnice în dumnezeiești virtuți, spre a se umple viața noastră de bucurie adevărată și pace adevărată. Prezența patimilor, mișcate în noi de demoni, netrebnicește viața noastră și o face lipsită de bucurie, întunecată, obosită și monotona.-

Potrivit lexiconului *Suda*¹, patima duce la stricăciune. Trupul pătimește și împreună cu el suferă sufletul. Patima este mișcarea irațională și nenaturală a sufletului, un avânt excesiv care provoacă apoi întristare, frică, poftă și plăcere, din care vin iubirea de argint, beția, desfrâul, și pe acestea le însoțesc pizma și zavistia, care seamănă

¹ A. Adler, *Suidae Lexicon*, 4 vol. (*Lexicographi Graeci*, 1.1 -1.4), Leipzig, Teubner, 1928-1935.

confuzie și tulburare. Acest mod de viață îl face pe om să se creadă nemuritor pe pământ, îl întunecă și îl asuprește.

Cel pătimaș suferă, se zbuție și se chinuiește. Potrivit lui Euripide, patimile sunt îngrozitoare. Potrivit lui Platon, *patima* este supunerea la plăcere. Cel pătimaș este în final un om robit, este supus propriilor patimi. Potrivit lexicografilor moderni, *patima* înseamnă intensitate irațională a sentimentelor, tânjire nesățioasă, poftă învâpăiată, râvnă entuziastă, porniri instinctuale, ură mânioasă, nesfârșită și nepotolită.

Patimile se mișcă în noi, fiindcă sunt cuibărite în noi, fiindcă le-am primit cu bucurie, am discutat cu ele, le-am îngrijit și cultivat, dar, mai ales, le iubim, le îndreptățim și le socotim, în general, mai mici decât ale oamenilor din jurul nostru și astfel amânăm sistematic lepădarea lor. Trebuie să fim onești și sinceri. Nu este așa? Patimile sunt, în orice caz, importante pentru noi, le credem forțe mortice lăuntrice. Va trebui de la început să spunem fără înconjur că această cultivare a patimilor în sufletul nostru este o formă de tăgăduire a lui Dumnezeu în viața noastră, de vreme ce patimile, cum am spus, sunt potrivnice lui Dumnezeu și mișcate în noi de demoni. Cultivarea patimilor mai înseamnă și o primejdioasă mulțumire de sine, un narcisism deranjant, o autoîndumnezeire care sleiește puterile sufletești, astfel încât ele nu îl mai păstrează viu pe om, ci îl strică și îl omoară. În această situație, omul se oglindește pe sine, se admiră pe sine, se autolingușește și, în final, se amăgește pe sine. Se îndreptățeste și ajunge să-și întrețină păcatul. Se însingurează astfel și trăiește o mare singurătate, viața lui devine insuportabilă și lipsită

de dragoste. Sfârșește prin a se închina propriului său idol, a se mulțumi cu duhoarea păcatului său; starea aceasta de nepocăință ajunge să-i fie încă, în profunzime, chiar plăcută. Lipsa lui Dumnezeu ajunge să-i fie mai degrabă (după cum crede el) de folos. Socotește că umblă liber și necontrolat de nimeni, fără să-l observe cineva.

Patimile sunt autonomia omului față de Dumnezeu, iar această autonomie s-a manifestat încă de foarte timpuriu. Rebelul Raiului, apostatul Adam, săvârșind prima lui răzvrătire, s-a înșelat amarnic, a făcut ascultare de vicleanul, prefăcutul demon, care i-a făgăduit o fericire și o îndumnezeire grabnică și fără osteneală. A făcut astfel neascultare de Ziditorul, Domnul și Dumnezeul său, Care îi vorbise limpede despre o comuniune de dragoste, întru răbdare. Adam însă s-a grăbit foarte, a devenit superficial, neatent, tăgăduitor, socotind că va putea să trăiască foarte bine după propriul său program de viață, plan și menire.

În libertatea lui, Adam putea ușor să se poticnească și să fie amăgit. Ar fi putut să se opună. Voința lui slabă era problema. Cu toate acestea, Dumnezeu, iubitorul Părinte, vine din nou cu discreție, oferind soluții, dând prilejuri de pocăință și întoarcere, de care totuși Adam nu a vrut să profite și astfel să-și câștige rămânerea permanentă în Raiul cel din Eden. A rămas în îndreptățirile lui sterile și egoiste, care arătau limpede împătimirea și nepocăința care l-au condus afară din Rai și în afara petrecerii și convorbirii cu Dumnezeu. De ce? Fiindcă, potrivit Sfântului Grigorie Palama, Dumnezeu are o „neputință”: nu poate să Se afle și să sălășluiască în ceea ce este necurat. Patima este necurăție sufletească.

Lacrimile lui Adam în fața Raiului pierdut erau începutul trezviei, al curățirii, al pocăinței, al viețuirii ce duce la luminare și nepătimire. Este cea dintâi nevoie care se naște în inima omului, dorința ființială de lepădare a patimii. Să lupte, potrivit tradiției ortodoxe, cu răbdare, cu stăruință, întru cunoștință, cu grijă, sincer și smerit pentru omorârea patimilor. Să se liniștească omul, să-și adune mintea, să-și adune puterile sale, ca să-și cunoască posibilitățile, să mediteze și să se roage, să plângă și să se smerească, să aibă o viață tainică. În această luptă frumoasă și sfântă pentru curățirea de patimi, agonotet² este Însuși Hristos, pe Care Îl chemăm ca să-L urmăm cu credință, cu dragoste, în mod liber, cu bucurie, cu mărinimie și jertfelnicie.

Robia față de patimi este dureroasă. Omul, uitându-L pe Dumnezeu, îndumnezeiește materia și pe sine însuși. Este predispus la nespusa nenorocire a vieții păcătoase. Depărtarea de Dumnezeu îi creează o puternică singurătate, o înfricoșătoare autarhie, o neîndurătoare pustiire. Nu se bucură, nimic nu-l satisface, nu se simte împlinit și nu se liniștește. Fără Dumnezeu, toate sunt lipsite de bucurie, fără sens și întunecate. Relațiile devin conflictuale, plictisitoare, problematice. Lipsa de rațiune domină. Stricăciunea stăpânește toate. Omul este dus să facă ceea ce nu dorește, lucrul pentru care el nu a fost plăsmuit. Și el, în loc să se scuture de această stare, se îndreptățește

² ἀγωνοθέτος, cel care organiza luptele la hipodrom sau cele cu gladiatori în arenă. Tot el prezida desfășurarea luptelor și împărțea cununile.

și, într-un fel, se batjocorește pe sine însuși. Ajunge chiar să se certe și cu Însuși Dumnezeu, ca și cum Acela ar fi vinovat de starea lui.

Patimile împiedică comunicarea nestânjenită a omului cu Dumnezeu. Omul este ca și cum ar fi legat cu lanțuri într-o închisoare întunecată și nu se poate bucura de viață. Omul nu poate sau nu vrea să facă ceea ce trebuie pentru eliberarea lui. Voința lui este leneșă, întârzie să reacționeze cu vitejie, își amână mereu hotărârea. Nu vrem să intrăm în lupte mari și în necazuri. Ne-am obișnuit să trăim astfel. Continuăm să ne îndreptăm cu starea noastră, chiar dacă nu ne simțim așa de bine. Dar hotărârea depinde de noi. Libertatea dată nouă de Dumnezeu nu poate cu nici un chip să fie anulată de El, Cel ce a dăruit-o omului și Care îi respectă în mod uimitor voința liberă.

Am mai putea spune și că patima este o înnămolire, letargie, captivitate. Omului i s-a dat putere să facă ceea ce este plăcut lui Dumnezeu, să se scuture de legăturile patimilor distrugătoare și de suflet stricătoare. Toți avem patimi mici sau mari, vădite sau ascunse, cunoscute sau necunoscute, temporare și permanente, de care spunem că vrem să ne eliberăm, dar nu trecem deloc la fapte. Trebuie să mărturisim că biruința împotriva patimilor este ceva greu de împlinit numai cu puterile noastre. Totuși, cu ajutorul nepătimitorului Hristos, Care de voie a pățimit și a suferit pătimiri și cruce pentru noi, cei împătimiți, putem să ne eliberăm din robia patimilor.

De voie a pățimit Hristos, de voie suntem și noi chemați să-L urmăm și să ne răstignim patimile, răstignindu-ne

împreună cu Acela. Este absolut necesară această urcare pe prima treaptă, cu voința noastră fermă, cu dorința din inimă și cu o dispoziție profundă. Altă cale nu este. Este o premisă fundamentală voia noastră, întreaga noastră voință pentru asumarea acestei lupte. Domnul nu este stăpânul unor indivizi fără voie, fără libertate și fără scop, ci Tată al unor fii iubiți care-și doresc neîncetat mântuirea. El vrea să-i mântuiască pe toți și să le dea cunoștința adevărului, dar trebuie să o vrea și aceia și să lucreze pentru asta.

Așadar, omul este chemat să caute, să găsească puterile lui ascunse, să le activeze și să le pună în mișcare direct. Lucrarea aceasta nu este atât de ușoară sau plăcută. Căci patimile, lăsate un timp îndelungat în lăuntru nostru, câștigă teren, prind rădăcini, sunt iubite. Astfel dezrădăcinarea lor este destul de grea, te face să sângerzi, te obosește, te doare. Cu patimile mele am învățat să trăiesc, să domin, să mă impun, să fiu recunoscut, ba încă să primesc cinstire. Simțeam, așadar, într-un fel, o mulțumire, o satisfacție, o siguranță. Zice Gheronda Emilianos Simonopetrul: „Când sunt mânios pentru vreo pricină și vreau să devin blând, mi se pare că atunci mă voi pierde și nu voi mai putea conduce. Când sunt mândru și vreau să devin smerit, am impresia că toți ceilalți mă vor călca în picioare. Acum cu mândria mea, îmi închipui că sunt ceva. Trebuie să mă deșert de acest ceva. Este nevoie să mă golesc de mine însumi, ca să plece o patimă a mea”.

Izbăvirea de o patimă începe prin dorința puternică a eliberării de ea. Patima este gardul de sârmă ghimpată,

zidul, granița care mă separă de Dumnezeu. Potrivit Sfântului Apostol Pavel, patima constituie dușmănie cu Dumnezeu. Desigur, nu e de ajuns dorința de a ne elibera de patimă. Va trebui ca dorința să devină faptă și încă această patimă, care este dușmănie față de Dumnezeu, să devină plăcută lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă că trebuie să se prefacă și să se preschimbe. Să lăsăm adică răul și să iubim binele. Să se dezvolte dorința sfântă, dumnezeiasca dragoste, atracția de Dumnezeu, harul nepătimirii. Această tânjire înviorătoare după Dumnezeu va oferi nevoitorului o bucurie launtrică. Nu se îngăduie ca cel ce luptă împotriva patimilor lui să fie posomorât, nervos, neliniștit, temător, ticăloșit, amarât, supărat, dezbinat în sine. Când lipsesc din nevoința duhovnicească optimismul, nădejdea și bucuria cea adevărată, cu siguranță ceva nu merge bine.

Nevoința noastră este întrețesută cu întristare și bucurie. Bucurie, fiindcă nădăjduim cu îndrăznire în Hristos cel Răstignit și Înviat, și Biruitor al stăpânirii morții, al păcatului și al demonului. Și întristare, fiindcă noi, cu patimile noastre, L-am întristat pe Dumnezeu și fără de pricină ne-am îndepărtat de brațele Lui. Creștinii luptători nu sunt niște bucuroși nătângi care încasează palme fără folos, naivi, superficiali, fără profunzime, proști, ciudați și distrați. Dacă ar fi astfel, n-ar fi adevărați creștini. Nevoitorul creștin este plin de nădejde, bucuros, sincer, cinstit, integru și smerit.

Începutul îndreptării mele nu este nicidecum egoist. Sentimentul păcătoșeniei mele mă face să fiu străpuns cu inima, iar nu înfricoșat și tulburat. Credința că vreau și

pot să mă schimb, conștiința că sunt un mare păcătos nu trebuie să fie doar așa, de suprafață, sau o falsă smerenie, ci cuvânt și faptă sigură, riguroasă și statornică. Încrederea în nesfârșita dragoste a Preabunului Dumnezeu, pe de o parte, iar pe de altă parte, răzvrătirea mea, apostazia mea și înstrăinarea mea de Dumnezeu să-mi dea lacrimi fierbinți de sinceră pocăință. Iubirea de oameni a lui Dumnezeu să mă înduioșeze, să mă străpungă, să mă îndrepte din extravaganța nestatorniciei. Începutul, așadar, este acceptarea faptului că sunt păcătos. Această acceptare cinstită va aduce de la Dumnezeu pocăință, care va face sufletul să urască orice rău pe care l-a iubit și să iubească orice bine pe care l-a uitat.

Odată l-au întrebat pe un gheronda aghiorit ce este Sfântul Munte. Acela a răspuns: „Aici avem mulți oameni care se pocăiesc. Sau, mai degrabă, noi toți ne pocăim aici”. Alt gheronda a zis: „Monahul se îmbracă în pocăință. Arde în întregime de dragoste față de Dumnezeu și trăiește în pocăință”. Acest ultim cuvânt este foarte important. Pocăința nu este o stare pasivă, în care ne plângem soarta și ne blestemăm zilele, ci este o ardere a inimii, potrivit Sfântului Isaac Sirul, pentru Dumnezeu, pentru oameni și pentru întreaga făptură. Cel ce se pocăiește iubește, arde din pricina acestei iubiri în inima lui și încearcă să recâștige timpul pe care l-a pierdut în păcate. Se îndurează pentru căderile lui. Nu se neliniștește, nici nu se supără pe sine sau pe felul în care a pățit-o „minunatul” de el, fiindcă aceasta, firește, ascunde mult egoism. Fără dragoste față de aproapele, nu există niciodată iubire adevărată către Dumnezeu. Această dragoste mă face